

skom jeziku za dublje izučavanje i poznavanje ovog nepravedno zapostavljenog regiona.

Sagledavajući domaću literaturu i politikološka štiva u regionu, knjigu profesora Krstića, pored zagrebačkog izdanja profesorke Lidije Kos-Stanišić², možemo svrstati u važne doprinose izučavanju studija ibero-američkog prostora. Knjiga je pisana prijemčivim stilom, pa nema sumnje da će pobuditi pažnju i zadovoljiti znatiželju i šire čitalačke publike, a svakako one koja gaji simpatije prema Latinskoj Americi.

Milica Joković¹

Univerzitet u Beogradu
Fakultet političkih nauka

Mediji i moć

Stjuart Hol, *Mediji i moć*,
Karpos, Loznica, 2013.

Knjiga Stjuarta Hologa *Mediji i moć* izbor je tekstova koji su sačinili autor i Dejan Aničić za izdanje na srpskom jeziku. Za ovu knjigu izabrani su Holovi tekstovi „Kodiranje, dekodiranje“, „Devijacija, politika i mediji“ i „Kultura i moć“.

U tekstu „Kodiranje, dekodiranje“ Hol se osvrće na kritiku tradicionalne koncepcije procesa komunikacije kao „kružnog ili upravljačkog kola“. Kritika se odnosi na linearnost upravljačkog kola (pošaljilac–poruka–primalac), kao i na nepostojanje „strukturnog razumevanja“ koje je izuzetno značajno za uočavanje različitih momenata u strukturi komunikacijskih odnosa. Prema Holu, proces komunikacije, posebno medijske, nije ni jednostavan ni jednostran, što proizlazi iz toga da značenje poruke nije fiksirano niti su primaoci poruke pasivni, a i „proizvodnja i recepcija“ poruka nije identična. Nesporno su one povezane, ali istovremeno i diferencirane.

Hol smatra da diskurzivna forma poruke ima posebno, izdvojeno

² Lidija Kos-Stanišić, *Latinska Amerika – povijest i politika*, Golden marketing–Tehnička knjiga, Zagreb, 2009.

¹ Email: milicajokovic1@gmail.com

mesto u komunikacijskom procesu, odnosno u procesu razmene. Prema njemu, momenti „kodiranja“ i „dekodiranja“ poruke u procesu komunikacije su određujući, iako su relativno autonomni. Autor smatra da forma poruke predstavlja upravo određujući momenat i da je nužna „pojavna forma“ događaja prema kretanju od izvora do primaoca. Ona mora da se integriše u društvene odnose komunikacijskog sistema u celini. Televizijski komunikacioni proces čine institucionalne strukture emitera neophodne za proizvodnju programa. Drugim rečima, proizvodnja stvara i formira poruku. Naravno, Hol ističe da proizvodni proces poruke sadrži i diskurzivni aspekt sa svim značenjima i idejama. Da bi bio napravljen program potrebni su proizvodna rutina, tehnička umeća, poznavanje profesionalne ideologije, posedovanje institucionalnog znanja, poznavanje definicija i pretpostavki, kao i gledišta od kojih se polazi. Emitterske strukture prenose kodirane poruke „u obliku smislenog diskursa“ jer bez smislenog diskursa one neće biti prihvaćene i ne mogu se smisleno dekodirati. Značenja koja su označena diskursom upućuju se u praksu ili svest. Samim tim što značenja nisu fiksirana, a primaoci poruke pasivni, televizijski diskurs se može trostruko dekodirati, odnosno čitati, smatra Hol. Ta dekodiranja su, dominantno-hegemonističko, dogovornog koda i opozicionog koda. Razmatrajući vrste dekodiranja Hol je nastojao da uspostavi ravnotežu između hegemonije i opozicije, odnosno ideologije i otpora. Hol ističe moć mas-medija kada

je u pitanju oblikovanje i nametanje ideologije, ali smatra da su gledaoci ili čitaoci sposobni da se suprotstavljaju hegemonij ideologiji.

Drugi tekst, u ovoj knjizi, jeste Holova rasprava o mas-medijском tretiranju nekih oblika političke devijacije i političkih aktivnosti. Hol ističe da politička devijacija ne predstavlja i ne zauzima važno mesto u izučavanju društvenih devijacija. Irving Horovic i Martin Libovic smatraju da je za društvene devijacije model za istraživanje vezan za konsenzus društvenog blagostanja, a ne za model sukoba. Na taj način politika se potiskuje kad je u pitanju izučavanje društvenih devijacija. Prema Holu, prvi teoretičar devijacija koji uzima u obzir i politički elemenat je Edvin Lemert. On je smatrao da se teorije etiketiranja prožimaju s moći i ideologijama. Prihvatajući ovakvo tumačenje Hol smatra da je teško praviti razliku kada je u pitanju društveno i političko devijantno ponašanje. Za ovu tvrdnju navodi pet razloga: prvi, da su često društvene devijantne grupe politizovane; drugi, da su prema životnim stilovima i vrednostima koje praktikuju i prihvataju političke grupe devijantne; treći, da se politika devijantnih grupa oslanja na posebne kulturne ili egzistencijalne stavove; četvrti, da su kod kolektivnih organizacija, posebno kod političkih manjina, društvena pitanja postala politička pitanja; i peti, da se javljaju nova radikalna gledišta manjinskih grupa u kojima se ne pravi razlika između devijacije i politike.

Suprotstavljanje devijantnih grupa zakonu nije ništa drugo nego poli-

tizacija devijacija. Proces politizacije odvija se u suprotstavljanju autoritetima kao što su sudovi, institucije društvene kontrole i drugi, na osnovu čega se organizuju između sebe protiv hijerarhije. Pošto su takve grupe stigmatizovane (narkomani, homoseksualci, socijalni slučajevi i drugi) oni se između sebe politički grupišu da bi vršili pritisak na vlasti i političko zakonodavstvo.

Hol ukazuje da se delovanje političkih manjina, u obliku novih političkih pokreta, može legitimizovati ili delegitimizovati. Kada se delegitimizuju oni se svrstavaju u „devijantne“ kategorije. Dozvoljava im se da se oporavljaju ako su bolesni ili da se izdvoje ako su zaraženi ili da im se pruži socijalna pomoć ako su siromašni, ali im se ne dozvoljava da se politički organizuju. Ako su i legitimisane, ove grupe se često podređuju simboličkom delegitimizovanju preko degradiranja statusa. Na osnovu ovoga Hol zaključuje da politika postaje devijantna kada su u pitanju društvene norme. Prema njemu se devijacije progresivno politizuju.

Poseban deo u tekstu Hol posvećuje razmatranju Gercove koncepcije procesa simboličke formulacije potrebne za izučavanje ideologije kao posebne društvene prakse. Na osnovu nje Hol smatra da analiza političke komunikacije vezane za političku devijaciju otkriva dubinsku strukturu koja se naziva „manjina/većina“. Prema Holu, paradigma većina/manjina podstiče etiketiranje. Ona ima nekoliko moći: kognitivnu, izražajnu, objašnjavajuću, predviđajuću i utešnu.

U nastavku teksta Hol razmatra tri nivoa ideološke svesti: dominantni, podređeni i radikalni. Na kraju, Hol zaključuje da prema novim studijama ideološki diskurs poprima polisemni karakter. Važnu ulogu u tom procesu imaju mas-mediji, jer su oni jedna od onih institucija pomoću kojih se realizuje proces označavanja.

U poslednjem tekstu u ovoj knjizi, pod naslovom „Kultura i moć“, objavljen je intervju s Holom koji su obavili Piter Ozborn i Lini Sigal. U ovom nadahnutom i inspirativnom razgovoru pokrenuta su mnoga pitanja vezana za stanje studija kulture u Velikoj Britaniji.

Holovi tekstovi u ovoj knjizi izuzetno su značajni za razumevanje savremenih problema vezanih za komunikologiju, kulturu i nove oblike ljudskog udruživanja i organizovanja u najrazvijenijim zemljama Zapada. Hol daje novi pristup značaju, ulozi i moći komunikacije i mas-medija za savremenog čoveka. On tu problematiku ne posmatra u obrascu ili/ili, već u iznijansiranim ulogama u kojima ravnoteža i kruženje kulture imaju veliki značaj. Drugim rečima, u temelju kulture shvaćene u najširem smislu smeštena je ljudska komunikacija. Pri tome, komunikacija nije jednosmerna već otvara ljudima razna značenja i tumačenja. U tome se ogleda simbolički karakter i komunikacije i kulture.

